

DAGBLAD TROUW

Op de antroposofische mbo doet iedereen mee

SAMENLEVING

Laura van Baars – 21:15, 14 april 2017

Op Warmonderhof studeer je niet alleen veeteelt of tuinbouw. 'Bij ons werk je op het land, in de kas en met de dieren'. © Werry Crone **REPORTAGE**

Op de antroposofische landbouwopleiding Warmonderhof in Dronten wonen, werken en leren studenten van diverse pluimage. 'Dreadlocks of een net stadsmeisje? Iedereen doet mee.'

Een 'facebook-momentje' op Warmonderhof in Dronten: tijdens de eerste lentedagen gaan de studenten van de biologisch-dynamische landbouwopleiding het veld op om te speuren naar wormen. Ze graven een kuiltje in de bodem terwijl schoolleider Ruud Hendriks een foto maakt. Het is een jaarlijks terugkerend ritueel. Hendriks kan het weten: hij werkt hier 26 jaar.

Warmonderhof is de enige biologisch-dynamische mbo-opleiding van Europa. Wie na de vrije school graag door wil in het antroposofisch onderwijs, heeft niet zo veel te kiezen. Behalve Warmonderhof, zijn er alleen antroposofische hbo-opleidingen voor de zorg en het onderwijs. Toch wordt dit type school steeds populairder: op de vrije scholen voor het basis- en middelbaar onderwijs is het aantal leerlingen de laatste jaren gegroeid tot zo'n 25.000.

Vrije scholen scholen hadden de reputatie buitenbeentjes aan te trekken: kinderen die ruimte nodig hebben voor een alternatief levenspad. Maar die autonome ontwikkeling wordt inmiddels omarmd door steeds meer ouders. Dankzij de antroposofie zouden kinderen langer 'in hun lichaam' zitten, en pas later 'in hun hoofd' komen. Ze zouden op vrije scholen hun gevoel en intuïtie leren ontwikkelen. Tekenend is dat met lezen in de kleutertijd van vrijeschoolkinderen geen haast wordt gemaakt, terwijl dat op andere scholen al wel gebeurt.

Maar vroeg of laat komt het eindexamen, en moeten de leerlingen de grote wereld in. De overgang kan soms hard zijn. Hendriks: "Dat geldt natuurlijk niet alleen voor de leerlingen van vrije scholen. Vmbo'ers zijn pas 16 als ze van school komen. Er zitten zoekende zielen tussen. Jongeren die op een grote school of stagebedrijf kunnen ondersneeuwen. Een antroposofische beroepsopleiding kan kwetsbare jongeren helpen zichzelf beter te leren kennen en steviger in de schoenen te komen staan."

Tekst loopt door onder afbeelding.

Werry Crone

Warmonderhof is een kleine school met 113 voltijdstudenten en 170 deeltijders. Van de voltijdstudenten is ongeveer 40 procent al bekend met Steiners levensbeschouwing, dankzij een vrijeschoolopleiding. Er zitten voor een mbo-opleiding relatief veel studenten tussen met een havo- of vwo-diploma. Op de deeltijdopleiding zitten 170 volwassenen van wie de meesten een hbo- of academische achtergrond hebben. Mensen die bewust kozen voor een vakopleiding voor hoofd, hart en handen.

Het onderwijs wordt gegeven op het hoogste mbo-niveau, 4. De school is te klein om voor ieder niveau een eigen klas in te richten. Daarom zitten de studenten allemaal bij elkaar in de klas, bijvoorbeeld tijdens een vak als antroposofie. Een belangrijke tekst die de mbo'ers op Warmonderhof leren kennen, is een cursus van Steiner over biologisch-dynamische landbouw die hij in het laatste jaar van zijn leven heeft gegeven.

"Nog niet zo makkelijk voor ze", zegt docent antroposofie Diana Laan-Gradewitz. "Deze cursus werd oorspronkelijk gegeven aan mensen die de antroposofische visie al goed kenden. Maar in het derde leerjaar moet iedereen er hier op school klaar voor zijn. De teksten worden in de klas besproken en bediscussieerd. Het doel is niet zozeer dat de studenten een visie overnemen, maar dat ze inspiratie opdoen om er een voor zichzelf te ontwikkelen."

De studenten hebben als ze binnenkomen op Warmonderhof vaak al sterke overtuigingen over hun plaats in de natuur. "Om hun respect te betuigen, vinden ze vaak dat mens en dier gelijk zijn", zegt Laan-Gradewitz. "Ik leg dan uit dat in de antroposofie plant, dier en mens meer omvatten dan wat je fysiek kunt waarnemen."

Een plant reageert voornamelijk chemisch op zijn omgeving. Een dier heeft ook waarnemingen, gevoelens en emoties. Een mens voegt daar het bewustzijn aan toe, en het vermogen om verantwoordelijkheid te nemen. Dat maakt de mens dienstbaar aan de natuur. Er is dus wel degelijk verschil." De levensbeschouwing maakt wat los bij studenten. Hendriks: "Een moeder vertelde mij ooit dat toen haar dochter op internet over Warmonderhof las, ze met tranen in de ogen zei: daar wil ik heen."

Oud-student Luisa Kuipers voelde zich na haar eindexamen vmbo op een vrije school in Groningen meteen thuis op Warmonderhof. "Dat ik al op een vrije school zat, hielp wel. Ik wilde graag een studie doen met de natuur, dieren vooral, maar ik zou niet naar een gewone agrarische mbo-opleiding zijn gegaan. Er hangt op Warmonderhof een bijzondere sfeer. Iedereen doet alles samen. Het maakt niet uit of je uit de stad komt of van het platteland, of je dreadlocks hebt en er apart uitziet. Voor mijzelf betekende het dat ik er kon worden wie ik ben." *Tekst loopt door onder afbeelding.*

Werry Crone

Afstand tot thuis

Kuipers heeft op Warmonderhof "echt een studententijd" gehad. Ze woonde er op kamers in de 'Woonderij', de studentenhuizen met 'organische', asymmetrische vormen en die naast de

school gebouwd zijn. Studenten van alle leerjaren hebben er een eigen kamer hebben en delen met elkaar een keuken. De school omschrijft zichzelf als 'levensschool', die als een antroposofische gemeenschap in het midden van uitgestrekt agrarisch polderland ligt.

Behalve de Woonderij zijn er ook stallen en een natuurwinkel. Er woont een beheerdersechtpaar op het terrein om een oogje in het zeil te houden. Soms blijven docenten slapen na avondcolleges vanwege de grote afstand tot thuis. Dat je als student ook woont op Warmonderhof, voegde voor Kuipers veel toe. "Het was de mooiste tijd van mijn leven."

Luisa Kuipers leerde dan ook haar vriend kennen op Warmonderhof. De liefde is inderdaad volop aanwezig op de school, erkennen de docenten. Soms is er een zwangerschap. Omdat de ouders de opleiding allebei wilden afmaken, heeft er zelfs wel eens een baby gewoond op Warmonderhof. Maar het is meestal de moeder die stopt met de opleiding.

De uitval is vrij groot, slechts 55 procent maakt de studie helemaal af. Volgens Hendriks heeft dat vooral te maken met de diverse samenstelling van zijn school. "Je hebt de havo- en vwo-leerlingen die na een tijdje toch naar het hbo of universiteit willen. En je hebt de studenten die de school nodig hebben voor hun eigen ontwikkeling en uiteindelijk toch iets anders gaan doen.

De keuze voor een leven in de biologisch- dynamische landbouw is er niet zomaar een: het vraagt om een betrokken levensstijl. Voor studenten zonder startkapitaal is de weg naar een eigen bedrijf er een van lange werkdagen met beperkte verdiensten. Omdat 90 procent van onze studenten van buiten de landbouw komt, is het niet voor iedereen in te schatten of die levensstijl past."

Werry Crone

"Gemiddeld nemen onze studenten denk ik wel zo'n 8 tot 9 jaar om een geschikte plek te vinden voor een eigen bedrijf, of werkplek op een van de 1800 biologisch- dynamische boerderijen, tuinderijen of zorgboerderijen", zegt Hendriks. "Tot die tijd zijn ze alleen seizoensmedewerker."

Luisa Kuipers is, bijna tien jaar na haar afstuderen en inmiddels moeder van twee kinderen, gastouder in Emmen geworden. Haar vriend werkt op een akkerbouwbedrijf in de buurt. Haar droom is nog steeds om samen een eigen biologisch-dynamisch bedrijf te starten. Ze heeft nog altijd veel contacten met andere Warmonderhoffers, die veelal in de biologisch- dynamische landbouw zitten. Inmiddels zijn het de broers en zussen van haar medestudenten die op de Warmonderhof aanbelanden. Het is een gemeenschap waarin men elkaar kent.

Wat maakt die 'bd' toch zo bijzonder? Typisch aan de biologisch- dynamische landbouw is dat het bedrijf versterkt wordt met preparaten van kamille, duizendblad, hoornkiezel, hoornmest, brandnetel, valeriaan, eikenschors en paardenbloem. Hendriks lacht er bij: "Studenten denken soms: waar ben ik mee bezig? Kamille in een runderdarm stoppen en die in de grond graven? Werkt dat? Maar in dat stukje erken je dat materie een werking heeft die meer is dan wat zichtbaar en tastbaar is en onderzoek je hoe dat werkt."

Werry Crone

Land, kas en dier

Het grote verschil met landbouwopleidingen in bijvoorbeeld Wageningen is volgens Hendriks dat ze op Warmonderhof niet alleen werken met methoden die wetenschappelijk aantoonbaar zijn. Hij kan het weten. De bodemwetenschapper studeerde zelf aan deze landbouwuniversiteit." We bekijken de natuur veel breder dan op andere agrarische opleidingscentra, waar je alleen 'veeteelt' of 'tuinbouw' studeert. Bij ons werk je op het land, in de kas en met de dieren.

In Wageningen vinden ze dat je met biologische landbouw nooit de hele wereld kan bedienen. Maar 40 procent van de landbouwproductie bereikt het etensbord nooit en ondertussen verdrogen, verzilten en verzuren er 30 tot 40 voetbalvelden aan landbouwgrond per minuut. Per minuut! Uiteindelijk kun je daar de wereld ook niet van voeden."

Moeten de studenten vegetariër worden? "Nee", zegt Hendriks. "Dieren zijn onderdeel van de landbouw. Sterker nog, ik heb de indruk dat steeds minder van onze studenten vegetariër zijn. Maar het is wel een bewust genomen keuze om het dier echt dier te laten zijn voor het wordt geslacht."

De verantwoordelijkheid voor plant en dier is voor alumni als Kuipers nog steeds richtinggevend. "Op Warmonderhof heb ik de basis gelegd voor hoe ik nu leef."

Op Warmonderhof studeer je niet alleen veeteelt of tuinbouw. 'Bij ons werk je op het land, in de kas en met de dieren'.

Dit is de vierde aflevering van de serie 'Bijzondere, bijzondere scholen', waarin Trouw de veelzijdigheid van het Nederlandse onderwijs onderzoekt. Dit jaar werd de vrijheid van onderwijs honderd jaar geleden vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet. Volgende maand: Daltononderwijs op het Amsterdamse Spinoza20first.

Antroposofisch onderwijs

De vrijeschoolpedagogie is gebaseerd op de antroposofie, die gegrondvest werd door Rudolf Steiner (1861-1925). De eerste vrije school werd in 1919 in Stuttgart opgericht voor de kinderen van de arbeiders van de Waldorf-Astoria sigarettenfabriek.

In Nederland werd de eerste vrije school opgericht in 1923 in Den Haag. Scholen mogen zelf bepalen hoe ver ze gaan in het overdragen van Steiners leer. Op veel scholen is die belangrijker dan wetenschap of maatschappelijke ontwikkelingen. De antroposofie verzet zich ertegen dat wetenschap alleen voor waar aanneemt wat aangetoond kan worden.

Maar ook de antroposofie kan op de nodige scepsis rekenen. In de jaren negentig bereikte het vrijeschoolonderwijs een dieptepunt toen bekend werd dat het vak volkenkunde racistisch was. Het zwarte ras zou een 'nachtvolk' zijn en het blanke een 'dagvolk'. Het vak werd afgeschaft.

Veel vrije scholen zien zichzelf als spiritueel verder ontwikkeld dan 'reguliere' scholen. Het onderwijs gaat uit van de mens die bestaat uit lichaam, ziel en geest. Hij moet zich kunnen ontwikkelen in zijn inventiviteit, creativiteit en originaliteit.

Vrije scholen hebben er moeite mee dat de overheid van scholen vraagt om nadruk te leggen op cognitieve vakken als taal of rekenen, wiskunde of geschiedenis. "Wij blijven strijden voor zaken die wij even belangrijk vinden: sociale intelligentie, creativiteit. Ontwikkelingsruimte geven aan het eigen talent", schrijft de vereniging van vrije scholen op haar website.